

מובא במשנה דיני נזקי האש. בתורה נכתב "כי תצא אש ומצאה קוצים.. שלם ישלם המבעיר את הבערה", כלומר, שני חלקים יש בפסוק: א. יציאת האש. ב. תשלום המזיק שהבעיר. המשנה מחברת בין שני החלקים ואומרת "השולח את הבערה".

הגמרא מביאה מעשה בתלמידי רבי יצחק נפחא, שאחד רצה לשמוע דבר הלכה, והשני רוצה לשמוע דבר אגדה. וכל פעם שפתח באחד מהנושאים, השני לא נתן לו לומר. ע"כ ר"י נפחא משל להם משל, וכך מובא שם (ס:):

יתיב רב אמי ורב אסי קמיה דר' יצחק נפחא, מר א"ל: לימא מר שמעתתא, ומר א"ל: לימא מר אגדתא, פתח למימר אגדתא ולא שביק מר, פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר. אמר להם: אמשול לכם משל, למה הדבר דומה? לאדם שיש לו שתי נשים, אחת ילדה ואחת זקינה, ילדה מלקטת לו לבנות, זקינה מלקטת לו שחורות, נמצא קרח מכאן ומכאן!

כלומר, משום שכל אחד רוצה ללמוד עניין אחר, הרי הם יוצאים קרחים גם מדברי ההלכה וגם מדברי האגדה. ויש לעי' מה המשל של שתי הנשים בא להוסיף? ומדוע הגמרא לא אמרה מי כל אמורא בנמשל?

הגמרא ממשיכה לספר שרבי יצחק נפחא אמר להם דבר השווה לשניהם, וכך מובא (שם):

אמר להן: אי הכי, אימא לכו מלתא דשוויא לתרויכו: "כי תצא אש ומצאה קוצים" - תצא מעצמה, "שלם ישלם המבעיר את הבערה" - אמר הקדוש ברוך הוא: עלי לשלם את הבערה שהבערתי, אני הציתי אש בציון, שנאמר: "ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה" ואני עתיד לבנותה באש, שנאמר: "ואני אהיה לה... חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה". שמעתתא, פתח הכתוב בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו, לומר לך: אשו משום חציו.

רבי יצחק נפחא מאחד את ההלכה והאגדה יחדיו- דבר השווה לשניהם. ואולי כך אפשר לבאר את משל שתי הנשים, שאלמלא ההלכה או האגדה אנו יוצאים קרחים מכאן ומכאן ח"ו, והשלמות האמתית מופיעה בתפיסה שההלכה והאגדה מאוחדים זה בזה. המהרש"א בהקדמה לביאורו על הש"ס ביאר שכך דרך התלמוד לאחד את ההלכה והאגדה, וכך לשונו (הקדמה לחידושי הלכות):

גם מפני הקיצור כמה דברים השייכים להלכות גם לאגדות ואני לא הבאתיו רק במקום אחד משניהם לפי הענין ובאמת הנני רואה עתה מחכמי התלמוד שעשו חבור אחד מהלכות ואגדות כי תורה אחת היא לנו בפירושה של התורה תורת משה וכמה וכמה דרכי מוסר וחכמה והוראות ע"פ תורת משה אשר יוצאים לנו מתוך דבריהם מאגדות.

אך אנו יודעים שהמהרש"א בעצמו חילק בין ענייני ההלכה לענייני האגדה בשני ספרים שונים, ע"כ כתב כך (שם):

וע"כ תהיתי על הראשונות שחלקתי חבור הזה לב' חלקים דהיינו חלק אחד מחדושי אגדות שמן הראוי שלא להפרידן אך לחברן אשה אל אחותה אבל לי לא היה אפשר בחזרה לחברו שוב חבור אחד מפני הטורח וע"כ הנני מבקש מאת כל מעיין שישים לבו לזאת גם מהיום שעשיתיו שני חלקים לא יהיה מפריד אותם מלעיין בשניהם כי יראה בהם במקום שזה סותם זה מגלה זה סוגר וזה פותח ויהיו שניהם תמים יחדו.

כלומר, המהרש"א בעצמו הבין לאחר כתיבת הביאור שיש לאחד בין ההלכה והאגדה, אך מפני הטורח לא עשה זאת. אך מבקש מכל לומד לא להפריד ח"ו בין דברי ההלכה והאגדה, אלא יהיו שניהם תמים ושלם יחדיו!

וכן מוכח מהגמרא שלנו, שההלכה והאגדה מתאחדים יחדיו, ואולי מפני כן הגמרא לא אמרה מי כל אמורא. שהרי ההלכה והאגדה צריכים להתאחד יחדיו, כגוף בתוך נשמה (בשו"ת דברי יציב ביאר שהאשה הילדה היא בחי' ההלכה, והזקנה היא בחי' האגדה).

ונראה לבאר כך את האיחוד בין ההלכה לאגדה. גוף הדברים עוסק בנידון, האם נזקי אש הם בחי' אשו משום ממונו, כמו שפתחה התורה "כי תצא אש", כמו ממון המזיק ויוצא מעצמו. או שנזקי האש הם נזקי עצמו אשו משום חציו, שנאמר "המבעיר את הבערה" גוף האדם המבעיר.

נראה שנשמת הדברים עומדת בסוד הנהגת ה' את העולם. ה' ברא באדם כוחות ואנרגיות, בחינת האש שבוערת בכל אחד ואחד. וכן יצירת האש היא אנרגיה שנתנה בתוך העולם, עוד לפני היותה נזק. ונראה שהאש שמזיקה לכאורה הולכת מעצמה, שהרי מהות הנזק מופיעה כיציאה מהסדר האלוקי ר"ל. ולכן האנרגיות שיוצאות ומזיקות, לכאורה נבדלות מבורא עולם, משום שהאש היא אשו משום ממונו- "כי תצא אש".

אך בודאי כל השפעת האנרגיה גם של האדם החוטא והמזיק הינו מכוחו הישיר של בורא עולם, בחי' אשו משום חציו, וכך מובא ברמ"ק (תומר דבורה פ"א):

הרי אין דבר נסתר מהשגחתו בלי ספק, ועוד אין רגע שלא יהיה האדם נזון ומתקיים מזה עליון השופע עליו, והרי תמצא ששמועלם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע שפיע קיימו ותנועת אבריו, עם היות שהאדם חטא בזה ההוא לא מנעו ממנו קל אלא סוגל הקדוש ברוך הוא עלבון כזה להיות משפיע בו כח תנועות אבריו, והוא מוציא אותו כח באותו רגע בחטא ועון ומכניס והקדוש ברוך הוא סוגל.

הכוח של האדם להזיק ולחטוא מגיע מכוחו הישיר של בורא עולם. מפני שבאמת שורש וסוד אותו הכוח בא לעולם ליצירה ולתיקון. נראה לענ"ד שחז"ל באו לומר, שההלכה נובעת מסוד הנהגת ה' בעולם. תפקיד המזיק הוא להיות כוח של יצירה ותיקון בעולם. ה' ברא את האש, והיא יכולה כביכול לצאת מעצמה ולהזיק, אך בודאי שמקורו ושורשו של האש הוא לא בבחי' המזיק, אלא בצד התיקון. ואני עתיד לבנותה באש, שנאמר: "ואני אהיה לה... חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה"- חוזרת האש להיות אשו משום חציו.

(נראה לענ"ד שהדבר נלמד דווקא מאש, שמעלת האש היא לחבר ולהלחים שני דברים נפרדים ולאחדם, כך גם ההלכה והאגדה).